

הלכות שבת סימן שי

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק נח]

בן קרי לנפשות מרצה התנודלי⁽⁵⁷⁾ וכו', דשני מיני אכלין מקרי⁽⁵⁸⁾.

(61) וקרום המתהווה על חלב לאחר שהתבשל, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' ער) שהרי זה כקליפה על גבי החלב, ומותר להסירו בסמוך לשתיית החלב כשם שמותר לקלף קליפות של שום או בצל [כמבואר ברמ"א לקמן (סי' שכא סי"ט)]. ועוד עדיף קרום זה מקליפות אלו, שכן ראוי הוא לאכילה. אבל שומן שעל גבי חלב אסור לברור, שהואיל והוא דבר לח, הרי הוא נדון כחלק מהחלב, ולא כקליפה על גביו. מאידך, דעת הגרש"ז אדערבך (שש"כ פ"ג סמ"ז הע' קלה) שאסור להסיר את הקרום מעל החלב, ואין זה דומה לקליפות של שומים ובצלים שמותר לקלפן, שכן בהן אין הוא יכול להגיע אל השום או הבצל אלא אם כן יקלף את הקליפה, מה שאין כן הקרום שצף על גבי החלב שאינו מעכב את נטילת החלב, שהרי אפשר למזוג את החלב ללא הקרום על ידי אחיות הקרום בשעת המזיגה.

(62) ואפילו אם אין אפשרות לשתות את החלב בלי להסיר את השומן, וכוונתו בהסרת השומן כדי לשתות את החלב, כתב השביתת חשבת (בורר ס"ק כז) שאסור להסיר את השומן, וביאר, שאין זה דומה לכמה מיני פירות המונחים בקערה ורוצה אדם לאכול מהמין שמונח למטה, שבתב המשנ"ב לעיל (ס"ק טו) שמותר לו לסלק את הפירות המונחים למעלה כדי להגיע למין המונח למטה, שכן ברירת השומן מהחלב צריכה הבחנה ודקדוק מה שייר לשומן ומה לחלב, ולפיכך אף שכוונתו בהסרת השומן היא כדי להגיע לחלב, הרי זה בכלל בורר.

(63) מבאר בדבריו שברירה על ידי כף נחשבת כברירה בכלי, ואילו להלך (ס"ק טו) כתב שהמפריד מאכל עבה מהרוטב על ידי כף לא נחשב כבורר בכלי, ותיירץ בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' עו) שהפירד מאכל עבה מרוטב אינה נעשית טוב יותר על ידי כף מאשר ביד, והשימוש בכף הוא כדי שידיו לא יתלכלכו, לפיכך אין היא נחשבת כברירה בכלי, אבל הפירד שומן מחלב נעשית טוב יותר על ידי כף מאילו נעשתה ביד, לפיכך נחשבת היא כברירה בכלי. נראה מה שכתבנו לעיל בהקדמת המשנ"ב, שם הובאה סברה זו בשם עזר אחרונים.

(64) אמנם לגבי הדחת בשר מהדס שעליו, כתב לקמן (סי' שכא ס"ק כא) שאם אי אפשר להדיחו על ידי נכרי מותר להדיחו גם על ידי ישראל, ובטעם החילוק ביאר הגרש"ז אדערבך (שש"כ פכ"ח הע' רטז) שנטילת השומן מעל החלב נחשבת כעין תיקון בגוף הדבר, ומשום כך אסור לעשות כן לצורך חול, מה שאין כן הדחת בשר, שאינה אלא להמשיך את המצב הקיים כדי שיוכלו למולחו לאחר מכן.

(65) אמנם לענין התצאת פת מהתנור לצורך חול, כתב לעיל (סי' רנד ס"ק מג) שעל ידי נכרי מותר לעשות כן, ומסתימת דבריו שם משמע שמותר גם שלא במקום הפסד, וכן הביא שם שבמקום פסידיא שתתקלקל הפת, דעת הא"ר שמותר גם על ידי ישראל, וראה מה שכתבנו שם.

[ביה"ל ד"ה אלא]

הקטעונו המוקף בקבאר היטב⁽⁶⁶⁾.

(66) שם (לעיל ס"ק ב) הביא את טעמו של המהריט"ץ, שאין איסור ברירה נוהג אלא במה שצריך לפשפש ולברור, אבל דבר שצף על גבי נוזל, הואיל ועומד הוא בפני עצמו, אינו נחשב כמערבב בנחל, ומשום כך אין איסור להוציא זכוב הצף על גבי משקה.

[משנ"ב ס"ק סא]

לא יסיר הזכוב בין גיד בין פכלי⁽⁶⁷⁾ וכו', אלא יקח קצת גם מהמפצל או הפשקה עמו ויקרק⁽⁶⁸⁾.

(69) אולם פקק של בקבוק וכו' שנפל לתוך נוזלים, דעת הגרש"ז אלישיב (הלכות שבת בשבת ח"א פ"ט הע' 138) שמותר להסירו, שאין הוא נחשב כמערבב עם המשקה, וחלוק הוא מזכוב שנפל למשקה שהמשקה נכנס בין כנפי הזכוב, והרי הוא כמערבב בו [וכפי שכתב החזו"א א"ח סי' נג, ראה הע' הבאה].

(60) והטעם שאסור להוציא את הזכוב ללא משקה, כתב החזו"א (א"ח סי' נג) שאין זה משום שהזכוב נחשב כמערבב בכל המשקה, אלא משום שעל כל פנים נחשב הוא כמערבב עם המשקה שעל גופו ועבין כפיו, ולפיכך מותר להוציאו יחד עם קצת מהמשקה, שבאופן זה אין הוא בורר בין הזכוב למשקה שבו הוא מעורב.

ומשום כך, דעת הגרש"ז אדערבך (שש"כ פ"ג הע' לט) שאם מפוזרים הרבה זכובים במשקה, אסור להוציאם אפילו אם נוטל כל זכוב עם מעט משקה, משום שבאופן זה חשופים הזכובים כמערבבים עם כל המשקה, ואם יוציאם אף אם יוציא מעט משקה עמם, הרי הוא מתקן את המשקה הנשאר.

אולם הפמ"ג (משנ"ב ס"ק יג) כתב, שהטעם שמותר להוציא את הזכוב עם קצת מהמשקה הוא משום שאיסור ברירה הוא רק כאשר מפרידים את כל הפסולת מכל האוכל, אבל המפריד מתערובת של אוכל ופסולת רק מקצת מהפסולת או מקצת מהאוכל, ומשייר בתערובת אוכל ופסולת, אינו עובר על איסור ברירה. ומבאר בדבריו שהזכוב נחשב כמערבב בכל המשקה.

[משנ"ב ס"ק סב]

וכן הקולט שמן הצף על-פני החלב⁽⁶¹⁾ [שקורין סמטענ"ע], גם זה הוא בקלל בורר⁽⁶²⁾ וכו', שהרי הוא לוקם ככף⁽⁶³⁾ וכו', מפר לעשות על-ידי אינוהודי⁽⁶⁴⁾ וכו', ומפר על-ידי אינוהודי במקום פסידיא⁽⁶⁵⁾.

הלכות שבת סימן שיט כמג באר הגולה

ב ה"א"ש בתעוקה
ג רמב"ם פרק ת.
קכב קרב הפלג
פרק כא שו"א
מתקנתא

והחללון (נח) נשאר (יח) למעלה: טז במים שאיש בהם תולעים מתר לשותותן (נט) על-ידי (יט) מפה בשבת. (ס) דלא שניך בורר ומשמר (סא) *אלא במתקן הענין קדם אכילה או שתיה, אבל אם בשעת שתיה מעכב את הפסלת שלא יפגס לחוף פיו אין זה מעין מלאכה ומתר: יז (ס) *למחבץ (סב) (פרוש, שמוציא הקמח מן החלב), (סג) תולדת בורר הוא. (סד) לפיכך (סה) אף-על-פי *שנותנים שמשים

באר היטב

ע"ש. ועין ס"ק ה: (יט) מפה. ומשום מלכין ליכא ביה דליכא טעם ב"ש סימן שב ס"ט, וא"כ להאוקרין אסור ע"י מפה, מ"א. קשואים ובוזבים לכוס לא יוציא הזבובים לבדן מן הכוס והיו לה בורר פסלת, אלא יקח משקה קצת עמהם, ט"ז. ועין ס"ק ב מ"ש: (כ) למחבץ. דהנין שלוקח חלב וניתן בו קבה כדי לחבצו חלב שהרי הפרש הקום מן החלב, ואם גבנו ונשארו גבינה חלב משום בונה, הרמב"ם, ועמ"א. וכתב הש"י דבריה שני בכל מידי, אפילו קלי מתוך פלים, והא דכתבו התוספות מיני אכלים נרסין, לרבותא דאפילו באכל מתוך אכל אמרין דהשאר הוי פסלת, ע"ש:

באר הלכה

הזכיר דוקא בחזק: * אלא במתקן וכו'. עין במשנה ברורה, פן קחבו הש"י ואלה רבה וכן כתבו הפרי"מ ופארי אחרונים, דכיון דהוי פסלת מתוך אכל צ"ל פן אף לאכלר אסור. ועין בכאר היטב שהביא דמברישין מקל גופל לחוף המשקה. וראיה בספר בית-מאיר דהקדים: * פן למסריטין. וכתבנו מהובא בכאר היטב⁶⁶. והכל מקום קשה קאד להקל בזה, פי' במצט כל האחרונים העתיקו דברי הש"י להלכה, ובקרט דמלתא דאורייתא הוא: * למחבץ וכו'. כל זה הוא לשון הרמב"ם, ובאר בקרט ו דהנין שלוקח חלב וניתן בו קבה כדי לחבצו, וקמו שכתבתי במשנה ברורה, ומה שצ"ע המצין: פרוש שמוציא וכו', אינו מלשון הרמב"ם, ומכל מקום הדין דין אמת, שכן כתב הרמב"ם בסיוע קמא שגם זה הוא בכלל בורר: * שנותנים שמשים וכו'. הוא מלשון התוספתא

(מט) והוא הדין דמתר על-ידי צריז מקלפה לקלפה, דנה גסין מקרי בבירר בידו, ונכ"ל בסעף-קטן נה: טז (נט) על-ידי מפה. ומשום מלכין ליכא ביה דליכא טעם ב"ש סימן שב סעף ט, (י) ואס"פן לדעת האוסרין שם אסור על-ידי מפה, והנינו דוקא במים, אבל ביון ושאר משקין לכלי עלמא שרי, דאין המפה מתלבן על-ידי שריטתו. וראיה רבה פתח להקל אף במים, אפילו לדעת האוסרין שם, (נא) ובמקום הדחק יש להקל (נג) פיון שאינו מתקן לכביסה: (ס) דלא שניך בורר וכו'. והא דאינו אסור משום שפא קחט, פיון דאינו נשנה במים רק דבר מיעט מהפגד פיו, אינו חושש לקחטו [כ"י, ע"ש עור], ומכל מקום יש לזהר (נז) שלא ישפח דרך בית-ידי מכתנת שלו, דכנה חלישין יותר שפא יחטט, שמשער בלחישתו: (סא) אלא במתקן וכו'. ועל-פן קשופל זבוב או דבר אחר במאכל ומשקה (מ) לא יסיר החבוב בין פיד בין בקליה⁶⁷, דהרי בורר פסלת מאכל, אלא יקח קצת עם המאכל או המשקה צמו ויורק⁶⁸: יז (סב) פרוש, שמוציא וכו'. וכן (נה) הלוקח חלב ונותן בו קבה או שאר מיני חמוץ כדי לחבצו, (נו) או העושה כמין כלי גמי ונותן הקום בתוכו ומי החלב נוטפין, כל זה בכלל מהבין והוא תולדה בבורר, ואסור אפילו על-ידי אינו-יהודי, (נז) וכן הקולט שמן הסף על-פני החלב⁶⁹ ושקורין סמטעני⁷⁰. גם זה הוא בכלל בורר⁷¹, על-פן יתיר שקשואים סמוך לחלב נים קצת עם החלב ואז שרי, וקמו שכתוב סעף יז, והוא הדין להפוך. שיטל קצת מן החלב עם השמן הנה [אכל (מ) לקח השמן בצמצום אסור אפילו דעתו לאכל לאלמר, שהרי הוא לוקח בכח⁷²]. וכל זה דוקא בשעירי לאכל (עו) בשבת, דאם לא-כן הוי כמכין משבת לחל, ואם אין צריך לו רק שחושש שפסד ויתקלקל, מתר לעשות על-ידי אינו-יהודי⁷³. קשאינו בורר בצמצום, וכן"ל, דהקנה לחל הוא אסור מדברי סופרים ומתר על-ידי אינו-יהודי במקום פסידא⁷⁴, וקמו שכתוב סימן שז סעף ה: (סג) תולדת בורר הוא. ומכלל זה, (ס) המצמצם חלב במקום חם כדי שמשקה גבינה. והלוקח הקום ועושה גבינה, חב משום בונה, שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שישפח גוף אחר, דומה לבנן [רמב"ם: (סד) לפיכך וכו'. משמע מזה דהאסור הוא משום בורר, ולפי זה אם דעתו לאכל לאלמר שרי לחבץ בידו. ועין במגן-אברהם שהביא מהתוספתא ראיה דאסור הוא משום לש, ולפי זה אפילו דעתו לאכל לאלמר אסור: (סה) אף-על-פי שנותנים

שער הענין

שרי לסנן חרדל אף בשבת, ובאמת זה אינו, דאפילו ביום-טוב אסור וכן"ל: (מו) ב"ח וברוש: (מז) טעמים, דמקרי מין אחר, והוא דעת העלית-שבת והפגד אברהם לפי מקנהו [וקמו שפאר סמטעני-השקל: (מח) חיי-אדם: (מט) אף והוא מחמיר גס"פן על-ידי צריז, אויל לשיטתו שם בסעף ט, אבל כבר הרב"ע לעיל במשנה ברורה סעף-קטן מה בספקמת אחרונים דסברי דזה מקרי בבירר בידו, ובקרט פגענו דהרבה אחרונים סוכרין דמין אחר הוא, בודאי יש להקל: (נ) מגן-אברהם ובמה אחרונים: (נא) חיי-אדם ומאטר-מרדכי: (נב) הנה באלה רבה פתח, כיון שאינו נשנה כי אם דבר מועט, ושעם קלוש הוא, ומכל מקום יש להקל משעם שפחבנו, דהש"ס פתח ולא אמרין שריחו היא פכוסו דבדך שאינו מתקן, והר"א בסימן שב מצטרף לקבא זו, וכל שכן בזה שאינו רק מעט בודאי לא מתקן לכביסה, וגם בלאו הכי רב פוסקים סוכרין דמין לא בלחוף לא אמרין שריחו היא כביסה: (נז) חיי-אדם: (נז) ט"ז ורש"א: (נה) רמב"ם: (נו) רש"י: (נז) מגן-אברהם לקמן בסיוע תפי סעף-קטן יג: (נח) כנ"ל. ומה שכתב הגר"ז דאם דעתו לאכל לאלמר שרי הנה בשמירה מקלי לכלי, וכן משמע במגן-אברהם סעף-קטן טו, עין שם, אבל בכך, דרך בריה הוא בדבר זה. ועין בשמירה-אדם בהלכות יום-טוב כלל פב אות ב, והנראה לעניות דעתי פתח: (נז) פן איתא במגן-אברהם סימן חק הנ"ל, והוא פשוט, דלא בעינן שיתיה דעתו לאכל לאלמר כיון שאין שם בורר צלי. ובחיי-אדם דין בורר ראיתי דבר סמוך, שכתב דאפילו אם מניח קעט מן השפון גס"פן אינו שרי כי אם קשדעתו לאכל לאלמר, וצ"ע על זה: מגן-אברהם סימן תקי, ובאמת כל זה אינו, וההלכות יום-טוב העתיק בהגן, ועין שם בשמירה-אדם, ולפי הנראה שמה לו גרסא אחרת בדברי המגן-אברהם, וראיה באלה רבה ובשאר אחרונים שהעתיקו דברי המגן-אברהם כמו שכתבנו בפנים: (ס) חיי-אדם:

תרגום: 1 שטת. 2 קפה.

הלכות שבת סימן שיט ש

באר הגולה 286

ואגוזים לרבש (סו) לא יחבצם בידו (ועין לקמן סימן שמ סעיף יא): הגה הרמק ברות בשבת וחרות (סו) * מפני הרק, חב משום (סח) זורה (מהר"ל בשם א"ז וירושלמי פרק כלל גדול):

שכ דיני סחיטה בשבת, ובו כ' סעיפים:

א איזתים (א) וענבים (א) אסור לסחטן (ב) (ועין לעיל סימן רנב סעיף ה), ינאם יצאו מעצמן (ג) אסורים, אפלו לא היו עומדים (ד) אלא לאכילה. ינותנים ורמונים (ה) אסור לסחטן, ואם יצאו מעצמן, האם עומדים (ו) לאכילה מתר, ואם עומדים למשקים אסור. ושאר כל הפרות (ז) * מתר (ז) לסחטן:

באר היטב

בשעת סחיטה לא היתה אלא בשביל מהוק העצמה ע"י הסחיטה, שנה דרך הסחיטה בשאר הפרות שאין עומדים למשקים, אבל במקום להוציא מהן משקה לצורך המשקה וגלה דעתו שבשביל המשקין הוצא הוא סחט, ודאי אסור לדיה אף בשאר פרות, עכ"ל:

משנה ברורה

וכו'. רוצה לומר, אף-על-פי שמתר לת: (סו) לא יחבצם בידו. רוצה לומר, לא יחבצם בידו להפריד אותם מן הדבש⁶⁷. ודע, דבתוספתא איתא: אבל מחבץ הוא משה-קדשה ואוכל, (סא) ורוצה לומר, להפריד בקבץ מאכל עבה מן הרטב דמתר, משום דדרך אכילה הוא בקבץ. נהגו שלא לתן שמרים במשקה בשבת כדי להעמידם, אף-על-פי שראוי לשתותו בשבת. ונהמנן אברהם בכתב דגדוה מולדת בודר, דצלי-גידוה יורדין גם שמרי המשקה עצמו בשולי הפלי, והוא דומקא דמחבץ, שעל-ידי הקבה שפוחתים בו מתפרר הקום מן החלב: (סו) מפני הרק. ולא ראיתי מי שחושש לזה⁶⁸ כינוי דאינו מתפזר לקח, וכל-שכן דאין זה דרך זורה [חידושי רע"א]. ועין בבאר הלכה: (סח) זורה. וזורה את הקבוצה ברתת לרות הוא אחד מליט אבות מלאכות:

א (א) אסור לסחטן. והסחטן (ב) חבץ משום מפרק⁶⁹, שהוא תולדה דרש: (ב) ועין לעיל סימן רנב. דשם נתבאר לענין טענת הקורה מבעור יום על ימים וענבים, ועין שם מה שכתבנו במשנה ברורה סעיף קטן מב⁷⁰: (ג) אסורים⁷¹. גורה (ג) שמה יבוא לסחטו לבתחילה⁷²: (ד) אלא לאכילה. דהנהו שקבצם לאכילה, (ג) והטעם, דכינוי דרבין לסחיטה קמא, ניקח לה בהמשקה שגבו, (ז) ושמה ימלך עליהן לסחיטה: (ה) אסור לסחטן. אף שסתמיהו עומדין לאכילה, הואיל ומקצת בני-אדם סוחטין אותם כניתיים וענבים, (ז) אסוריה רבנן אטו יתים וענבים: (ו) לאכילה וכו'. דלא ניקח לה בטה שגבו, וליכא למגור שמה יסחט. ואם לא נתפזר בעת קבוצו לא לאכילה ולא למשקה (ו) רק סחטא, אסור, דבעומדין למשקה דמי כל זמן שלא קבצו לאכילה: (ז) מתר לבחטן. משום דעומדין לאכילה וליכא דבצי להו למשקין, אין שם משקה על הוצא מהן וקרי כמפרד אכל מאכל⁷³, ואף שהוא חשב עליהן (י) בסחיטתו למשקה, בטלה דעתו אצל כל אדם:

שכן הוא מסבין רבנו יונה [נתקשה שנוקדה דבדרי רש"י והתוספות דלפי מה דאמר הגמרא פירן דאחשביהו הנה להו משקה, אסרין אפלו בשאר פרות נמי, כבר תרצו בחידושיהם הפל, וזה לשון הרמב"ן בחידושי: הרד"ן ששחטן וכו', אלא מאי אית לך למימר וכו', פרש רש"י וזה לשונו: והכי מפרש רב נחמן וכו', ולא חתור וכו', והנהו דאקרינן אלא כדב חסדא, גלומר, הנהו טעמא דחשיבין לבית מגשניא בר מנחם מפני שזה נהג כמנהגו ואחשביהו, וכדב חסדא דאמר תרין ששחטן פוסלין את המקנה בשני מראה, וזה לאו כפי סחיטה ניהו, דבכא דעלמא לא סחטי להו? אלא כפי דאיקא מעוטא דסחטי להו, וזה נהג כמנהג אותו מעוט וסחטן למשקין וחשבו, הוי להו משקין, ואלו בשאר פרות שאין שום אדם סוחטן למשקין, אף-על-פי שזה סחטן בטלה דעתו אצל כל אדם, וכן נראה מדברי רבנו הגדול ז"ל, עד כאן לשונו, וכן כתבו גס-כן הרשב"א והרשב"א. וכל זה נקלם מצינו בבית-יוסף והב"ח שדחקו עצמם לשוב קשנה רש"י לשיטת המחמירין, והמגן-אברהם בסעיף קטן א כן מדעת עצמו לסבא זו, והקשה שהביא הב"ח מהנהגות סמ"ק יש לישב בפשיטות, וכמו שכתב למתא, וגם בכל-בו משמע דמתר בשאר פרות אפלו לסחטן לשם משקה, וגם רבנו ינאם אף-על-גב שכתב בעצמו בתחלה שפי הדעות, סכל מקום להלכה משמע דסובר דדעת המחמירין, מדפסק בעצמו לבסוף שמתר לסחטן לימונים, ולא נשאר לנו דעת המחמירין רק רש"י ותוספות והנהגות סמ"ק. הוצא מקל אלה, דיכין דדעת הר"ף והרשב"ם והסמ"ג והרא"ש והשור ורבנו יונה והרמב"ן והרשב"א והרמב"א והפלו, פלם תפסו לתורי בשאר פרות אפלו בשחטן

שער הציון

(סא) עין במנחת-דבכונים שם בפרוש⁶⁸, והאמת הוא כמין שכתבתי: (ב) רש"י והרמב"ם: (ג) רש"י: (ד) קמא: (ה) טור: (ו) רמב"ם: (ז) עלת-שפת בשם הגמרא וכן הוא במאירי, ודלא בקרדן-בנאלי: (י) עין באר הלכה:

תרגום: 1 לימונים.

א שבת כפי' במשנה
ובמקרא ב שם ג שם
ואתמא רשמיאל
היה רבי יונה
באר ר שם ברות
דבר הלל, וכן כתב
הר"ף
והרמב"ם קמא
דסמ"ג ח שם ודברי
היה ודקדקו לה
שם במקרא קמא

הלכות שבת סימן שיט שכ

ביאורים ומוספים

אולם האגלי טל (דש ס"ק טו) כתב, שאף לדעת הר"ן אין דין משקה תלוי בישבעה משקים, אלא כל שהדרך לסוחטו הרי הוא בכלל משקה. וכן כתב החזו"א (ארוח סי' נה ס"ק ד) שמשקה לענין חיוב משום מפרק אינו תלוי בדין 'שבעה משקים'.

דין תפוחים ואשכוליות, דעת הגר"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת ח"א פי"א הע' 23) שדינם כזיתים וענבים הואיל ורגילים לסוחטם, וכן צידד הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ד ס"ק ב, על פי דברי החזו"א שביעית סי' כה ס"ק לב). מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פ"ה הע' מב) שדין תפוחים ואשכוליות כדן תותנים ורימונים.

אמנם אכילת אשכולית על ידי כפית, שתוך כדי זה נסחט הפרי, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ שם) שאין בכך איסור סחיטה [ויבלבד שלא יכין לסחוט את המיץ כדי לשתותו בפני עצמו]. שההואיל וסחיטת אשכולית אינה אסורה אלא מדרבנן [וכפי שמובא לעיל בשמ"ג]. והסחיטה אף נעשית בלאחר יד, הרי זה 'תרי דרבנן', ובמקום שאינו מתכוין התירו 'תרי דרבנן'. סיבה נוספת להתיר אכילה זו, צידד הגר"ש אויערבך (שם) שההואיל והמיץ נשאר מעורב בפרי, אין זה נחשב סחיטה, ואף הגר"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת שם הע' 46) התיר אכילה זו מהטעם הנ"ל. מאידך, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ד ס"ק ג) שיש בזה איסור סחיטה, הואיל ופוסק רש"א הוא שיצא המיץ תוך כדי אכילה.

[משנ"ב ס"ק ב]

יְעַן שֶׁשֶׁמֶן הַכֶּמֶן הַזֶּה הוּא כְּדֵרֶה סְעִיף-קָטָן מֵבֵר.

3) שם כתב בשם המג"א (ס"ק יח), שמה שמבואר בשו"ע (שם ס"ה) שמותר להשתמש בשבת בשמן או ביון שיצא בשבת אם הטעינו את קורת בית הכד או הגת מבעוד יום, אין זה אלא באופן שנעשה הדבר בעוד היום גדול, שיש להניח שהזיתים או הענבים התרסקו קודם השבת, אבל אם הטעינו אותה סמוך לשקיעה, שהזיתים או הענבים התרסקו אחרי כניסת שבת, אסור להשתמש ביון או בשמן, גזירה שמא יסחוט אותם בשבת, וכפי שכתב בשו"ע באן שיש או שמן שיצאו מעצמם אסורים גזירה שמא יסחוט לכתחילה. אכן, משהתרסקו בערב שבת לא גזרו שמא יסחוט, שאף על פי שגם לאחר שהתרסקו אסור לסוחטם, מ"מ האיסור לסוחטם אינו אלא מדרבנן, ולא גזרו בהם.

[משנ"ב ס"ק ג]

אֲסוּרִים. 4) הַנֶּה שֶׁמֶן יִבְרָא לְסָחֲטוֹ לְכַתְּמָהּ.

4) ופירות הדר חתוכים הנמצאים בצלחת, ותוך כדי אכילתם זב מהם מיץ לצלחת, דעת הגר"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת ח"א פי"א סב"ח והע' 49) שאף שפירות הדר דינם כזיתים וענבים [ראה לעיל ס"ק א, שזו דעתו], מ"מ מותר לשתות את המיץ תוך כדי אכילת הפירות, ואין דינו כ'משקים שובר', מפני שטפל הוא לאוכל. אולם, מיץ שנשאר בצלחת לאחר האכילה, דינו כ'משקים שובר', ואסור לשתותו. [אכן לדעת הגר"ש אויערבך המובאת לעיל בס"ק א שדין פירות הדר כדן תותנים ורימונים, אף זה מותר].

5) וכן חלב שנחלב על ידי נכרי בשבת, כתב לעיל (סי' שה ס"ק עב) שאסור משום גזירה זו.

[משנ"ב ס"ק ז]

וְהָיָה כְּמִקְרִיד אֶכְלֵי מֵאֲכָלֶיךָ.

6) ואף שבמעשה זה בורר הוא את המשקה מהפרי, כתב המג"א (סי' שיש ס"ק טו) שאין בכך משום מלאכת בורר, לפי שהמשקה והפרי נחשבים כמין אחד.

[משנ"ב ס"ק טו]

רוצֶה לומר, לא יִקְבְּצֶם בְּיָדוֹ לְהַפְרִיד אוֹתָם מִן הַדְּבָרִים.

67) ולקמן (סי' שם ס"ק לט) הוסיף ביאור, שמחזק בידו את האגוזים ועל ידי זה נפרד הדבש מהאגוזים, שהדבש יוצא אל מחוץ לבף ידו.

[שעה"צ ס"ק טז]

עֵין בְּמִנְחַת-בְּפִי שֶׁשֶׁם בְּפִרְשֵׁי.

68) המנחת ביכורים (על התוספתא שבת פ"ג ה"ב) פירש שכונת התוספתא היא שמותר לחבץ ולאכול לאלתר, לפי שהאיסור לחבץ הוא משום מלאכת בורר, וכשרוצה לאכול מיד, אינו נראה כבורר.

[משנ"ב ס"ק טז]

וְלֹא רָאִינוּ מִי שֶׁחָשַׁשׁ לָנֶה.

69) ומשום כך כתב לקמן (סי' תמו ס"ק ו) שהמציא חמץ בביתו ביום טוב של פסח, יפרר אותו ויזרה לחם.

[ביה"ד"ה מפוז]

דְּמִלְאָתָהּ זֹרֶה הוּא קָצִין בּוֹרֵר דְּקִבְרֵי פְסִלָה מִחוּץ אֶל-לֵב.

70) וכן התזת 'ספרי' ממילכ בושם וכדו', כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' כו) שאין בה משום מלאכת זורה מטעם זה, וכן דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת ח"א פ"ג ס"ק לה) והגר"מ פיינשטיין (ספר הלכות שבת מלאכת זורה הע' סח, וראה שם שכתב טעם נוסף). ומטעם זה, גם הכנסת מים לתוך מכשיר אדים קרים או לתוך 'מצנן', דעת הגר"ש אלישיב (שם ס"ק לד) שאין בה משום מלאכת זורה. ולגבי שימוש בספרי נגד יתושים, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קלט אות ב) שלכתחילה יש להחמיר בכך משום זורה.

סימן שכ

דיני סחיטה בשבת

[משנ"ב ס"ק א]

וְהַפְּסוּקִין תִּיבִי (משום קפ"ק).

1) וכן החולב בהמה, כתב לעיל (סי' שה ס"ק עא ושעה"צ שם ס"ק סה) שחייב משום מפרק. ואף אשה המקלחת חלב מגופה לתוך כלי, כתב לקמן (סי' שכ ס"ק קיא) שאסור לה לעשות כן משום מפרק. ובשעה"צ שם (ס"ק פא) כתב, שמשמע מהתוספת שבת שאין זה אלא איסור דרבנן, הואיל ואין דרכן של נשים לקלח את החלב לתוך כלי והרי זה כפירוק לאחר יד, אך השעה"צ (שם) כתב שאיסורו מדאורייתא. ובזמנינו, ששאיתב החלב נהיתה דבר רגיל ומצוי, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' צט וז"ח סי' פא) שאף לדעת התוספת שבת יש בזה משום איסור תורה.

2) וכפי שביאר להלן (ס"ק יז) שהסוחט יין מענבים או שמן מזיתים, הרי הוא מפרק משקה מאוכל. וטעם הדבר שאין חייבים משום מפרק אלא בסחיטת ענבים וזיתים ולא בשאר פירות, כתב רש"י (שבת קמח, א ר"ה דבר) שזיתים וענבים דרכם בכך, אבל שאר פירות אין דרכם בכך. והר"ן (שבת סא, א מדפי הרי"ף) כתב משום שהמיץ היצא משאר פירות אינו נחשב משקה, אבל יין ושמן נחשבים משקה.

וכתב הפמ"ג (א"א בהקדמה לסימן) שטעמים חלוקים הם, שלדעת רש"י רק משקה היוצא מפרי שדרך לסוחטו הרי הוא מין כמשקה, והסוחטו נחשב כמפרק משקה מאוכל, אבל משקה היוצא מפרי שאין דרך לסוחטו אינו נדון כמשקה, והסוחטו אינו נחשב כמפרק משקה מאוכל, ולדעת הר"ן רק מיץ שהוא אחד מ'שבעה משקים' נחשב כמשקה, אבל מיצי פירות שאינם בכלל 'שבעה משקים' אינם נחשבים כמשקה, והסוחטם אינו נחשב כמפרק משקה מאוכל.

